

Et fullt språkbeeger

Av og til flyter språkbeegeret over. Jeg vet ikke helt hva som var dråpen for meg denne gangen. Kanskje var det den lave skoen eller muligens troningen av kong Charles?

Helene Uri
Forfatter og språkviter

Faste uttrykk er ikke lett. «Varmerekorder slås under en lav sko i Norge og resten av Europa», kunne NRK melde. Virkelig, NRK, «under en lav sko»? Det penser tankene mine over på det ferske uttrykket «å kaste noen under bussen». Det har spredd seg, over en lav sko, kunne man sagt. Her til lands har vi jo pleid å kaste folk til ulvene for å uttrykke omtrent det samme meningsinnholdet - altså overlate noen til sin egen skjebne, ofre noen - men nå kastes flere og flere under bussen. Og denne bussen har kommet kjørende inn fra engelskspråklige land, selvsagt.

Min buss er lastet med adskillige engelske uttrykk, som vi støter på i norske medier. I et intervju på NRK.no står det: «Hvis jeg heller går veien mot å bli en akademiker, så kan det hende jeg slipper den dårlige samvittigheten.» Det skal dreie seg om det lille ordet *en*. «Han er en sykepleier», høres ikke sjelden i moderne norsk. Tradisjonelt heter det jo «Han er sykepleier», men våre engelskspråklige venner sier «He is a nurse».

Fjongere på engelsk? Det er mange ordpassasjerer på den engelske bussen:

«Ny individual kolleksjon», reklamerer Jordan for. *Individual*, Jordan, er det fjongere enn *individuell*? Tannbørstene har «skandinavisk design», men språket er altså ikke bare skandinavisk. Strikking er mentalt bra, leser jeg et annet sted, for «du blir så okkupert når du strikker». På norsk kan landområder bli okkupert; vi bruker det ikke som på engelsk, der *occupied* også kan bety 'sysselsatt, opptatt'. «Benny fra Olsenbanden favoriserte én biltype», står det i en artikkel på klikk.no. Jeg skjønner jo hva det betyr, men her burde det stått for eksempel *foretrakk*. *Favorisere* på norsk har en tran-

gere betydning: Vi kan si at læreren «favoriserte noen av elevene».

Av og til lugger det skikkelig. «Anders og Therese valgte leilighet over enebolig», leser jeg og ser for meg en leilighet i andre etasje på en villa. Så innser jeg at der den trolig unge journalisten har skrevet *over*, ville en mer tilårskommen skribent ha skrevet *fremfor*. «Hun foretrakk pultost fremfor brie», het(er) det.

Og apropos *innse*: I et intervju i A-magasinet kommer intervjuobjektet med denne innrømmelsen: «Jeg spilte kineser i en skoleforestilling, til stor suksess. Men jeg aner-

nynorsk. Derfor klarte jeg å mistolke overskriften «Prisen på kveite har eksplodert på få veker». Er dyr hellefisk så viktig å skrive om, undret jeg før jeg skjønnte at det var kornsorten det dreide seg om. En leser sendte meg denne fra Trønderbladet: «Har mottatt flere bekymringsmeldinger om rasende steiner». Jeg er vant til at *rasende* sier noe om sinnstilstand, og indre bilder av innbitte kampesteiner dannet seg.

Steiner raser i full fart, og i full fart går det også av og til i journalistikken. Dagbladet meldte at Charles «ble tronet til konge».

Gater i jungelen? En trofast leser sendte meg et fotografi av et gateskilt i Fredrikstad. Gaten er oppkalt etter Georg Apenes, men det ser faktisk ut som om gaten har fått et navn fra zoologien: Apenes gate.

Vi avslutter med små dyr. Et par har kjøpt leilighet, og leiligheten viser seg å være bebodd, melder Dagbladet:

«Paret mente at forekomsten av skjeggkre utgjorde at selger hadde holdt tilbake informasjon.» *Utgjorde*? Merkelig ordvalg, men jeg henger så vidt med og leser videre: «Paret mente at populasjonen av skjeggkre er reproduserende og umulig å bli kvitt, og at dette utgjør en psykisk belastning.» Måkan. Det «utgjør» iallfall en psykisk belastning å lese språk som dette.

«Har mottatt flere bekymringsmeldinger om rasende steiner».

kjenner at det var noe som var greit den gang, ikke nå, sier han.» Han mener nok *erkjenne*, ikke *anerkjenne*. Men bruken av *anerkjenne* i betydningen 'innse' brer seg.

Fisk på land. Det har også vært noen morsomme tilfeller der jeg ikke kan skylde på journalistene. «Statkraft åpnet slusene i elva uten å varsle - fisker måtte svømme i land», leste jeg. Det rakk å danne seg bilder av laks og ørret som desperat fikk reddet seg opp på elvebredden. Men så skjønnte jeg at det dreide seg om en *fisker*. Det var moro så lenge det varte. Når jeg leser nyheter på nett, er øynene mine mindre vant til å tolke

Har du tips til språkspalten?
spraktips@aftenposten.no

Oslo Filharmonien

+

Klaus Mäkelä

Klaus Mäkelä dirigerer Jimmy López Bellidos nyskrevne pianokonsert *Ephemeræ*, Claude Debussys *Ibéria*, Manuel de Fallas *Den tresnutede hatt* og Igor Stravinskij's fenomenale *Petrusjka*.

Torsdag 29.9. & fredag 30.9
Oslo Konserthus, kl. 19.00

Billetter: www.ofo.no / Pris fra kr. 150 til kr. 560

Torsdag 29.9 & fredag 30.9

Claude Debussy: *Iberia*

Jimmy López Bellido: Pianokonsert: *Ephemeræ*

Igor Stravinskij: *Petrusjka*

Manuel de Falla: *Den tresnutede hatt, Suite nr. 2*

.....
Klaus Mäkelä, dirigent

Javier Perianes, piano